

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПЛАТФОРМИ СУДОВИХ ДЕБАТІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

КАНЦІР Володимир Степанович - доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і процесу Навчально-наукового Інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», професор.

СИНІШИН Іван Павлович - студент групи ПВПР-16 Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка».

УДК 343. 138

В статті на основі теоретических основ розкриваються різні аспекти проведення судових прений як самостійної частини процедури судового розгляду при здійсненні кримінального провадження. Дано визначення судових прений, загальна характеристика положень проведення, і проаналізовані основні правові, психологічні платформи дебатів в кримінальному провадженні. Досліджено процесуальний порядок проведення судових прений при здійсненні судового розгляду в кримінальному провадженні.

Ключові слова: захист, судові прения, правова платформа, психологічна платформа, судовий розгляд, кримінальне провадження.

Постановка проблеми

Судова реформа, яка відбувається в Україні, потребує удосконалення діяльності не тільки суду, а й учасників змагального судового процесу – державного обвинувача та захисника. Змагальність сторін, як необхідна умова цивілізації судового процесу, є однією з основних конституційних засад судочинства. Для успішного здійснення правосуддя в кримінальному судочинстві потрібні «сильне» обвинувачення та не менш «сильний» захист. Тільки за таких умов, у повному обсязі, реалізуються можливості,

закладені у змагальному процесі, яким поступово стає кримінальний процес України [1].

Судовий розгляд складається із багатьох частин, серед яких підвищеної уваги потребує проведення судових дебатів як вирішальної частини судового розгляду та найважливішої, оскільки на цьому етапі учасники кримінального провадження можуть використати практично «останній шанс» для вирішення питань на свою користь.

Таким чином, проведення судових дебатів під час процедури судового розгляду у кримінальному провадженні набуває особливої актуальності та складає окрему проблематику, що потребує більш глибокого дослідження [2].

Аналіз досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми

Теоретичною основою дослідження поняття судових дебатів, змагальності сторін під час здійснення судового розгляду кримінального провадження стали наукові праці багатьох вчених: С. А. Альперта, М.І. Бажанова, Т.В. Варфоломеевої, В.Г. Гончаренка, Ю.М. Грошевого, В. В. Долежана, М.В. Костицького, В.О. Коновалової, Н.І. Клименко, В.К. Лисиченка, П.П. Михайленка, О.Р. Михайленка, М.М. Михеєнка,

В.Т. Нора, О. Д. Святоцького, М.Я. Сегая, В.Ю. Шепітька, В.П. Шибіко та ін.

Важливий внесок у розробку цієї проблеми, у свій час, зробили вчені С.В. Вікторський, А.Ф. Коні, І.Я. Фойницький, Є.В. Васьковський, Л.Е. Владимиров, О.М. Стоянов. Вагому роль відіграють праці окремих процесуалістів іноземних держав (колишнього СРСР, у тому числі), які присвячені процесуальному становищу учасників судових дебатів: проф. О.Д. Бойков, В.Д. Гольдінер, Л.Д. Кокорєв, Д.С. Карєв, З.І. Корнева, П.Ф. Пашкевич, І.Д. Перлов, М.М. Полянський, М.С. Строгович та інші [1].

Окремі проблеми судових дебатів були предметом ряду монографічних досліджень, які адресовані як обов'язковим учасникам судових дебатів: прокурору – В.І. Басков, В.В. Бобир, О.П. Брунь, В.А. Корж, М.Л. Шифман, захиснику – В.Д. Гольдінер, М.М. Гушинський, Я.С. Кисельов, та інші, так і судовим дебатам у цілому (М.С. Алексєєва, Н.Л. Михайловська, Є.А. Ножин, Є.А. Матвієнко та ін.) [1]. Більша частина праць, у яких досліджуються проблеми судових дебатів, була опублікована до прийняття чинного процесуального законодавства і не завжди відповідає положенням Конституції України та іншим Законам України. Багато проблемних питань теорії судових дебатів, не дивлячись на всю їх значущість, не одержало в спеціальній літературі достатньо повного і цілісного розгляду. У зв'язку з реалізацією судово-правової реформи, виникає необхідність цілісного дослідження багатогранної сукупності питань, пов'язаних з особливостями судових дебатів.

Метою дослідження є комплексний науковий аналіз теоретичних і практичних проблем інституту судових дебатів, виявлення прогалин у правовому регулюванні даної стадії судового розгляду з врахуванням змін у законодавстві і досягнень науки кримінального процесу, з'ясування сутності процесуальної комунікації в судових дебатах у контексті забезпечення її ефективного правового регулювання, а також внесення пропозицій з удосконалення національного законодавства у цій сфері, вдосконалення

структури судових промов, змісту і форми судових виступів.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до ст. 21 Конституції України, усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Згідно із положеннями ст. 27 Конституції України визначено, що кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Положеннями ст. 55 Конституції України встановлено, що кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Також норми ст. 129 Конституції України зазначають, що до основних засад судочинства належать, зокрема, законність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, забезпечення доведеності вини, змагальність сторін та свобода в наданні ними судом своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості [3].

Згідно із положеннями ст. 11 Загальної декларації прав людини, прийнятої і проголошеної резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року, визначено, що кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту [4, ст. 11].

Якщо аналізувати особливості судових дебатів у кримінальному судочинстві Англії, США, Франції та Німеччини, то за своєю структурою судовий розгляд у кримінальному процесі Англії і США не має поділу на етапи, що прийнятий у континентальній Європі (судове слідство, судові дебати). Судовий розгляд складається з послідовного викладу своєї позиції, включаючи її обґрунтування стороною обвинувачення, потім захисту.

Стадія судового розгляду у французькому кримінальному процесі складається з таких частин, як судове слідство і судові дебати, що відокремлені одна від одної. Першими в судових дебатах виступають з промовами

цивільний позивач або його адвокат, потім представник прокуратури. У німецькому кримінальному процесі, судові дебати називаються «завершальними промовами», з обвинувальною промовою виступає прокурор, потім підсудний або його захисник. Право на репліку має лише прокурор.

Як відомо, під час здійснення судового розгляду як у національному законодавстві, так і у міжнародному є принцип змагальності та належного забезпечення обґрунтованості доказів, їх оцінка і переконливість. Таким чином, ключовим фактором у сфері кримінального процесуального законодавства слід вважати змагальність сторін під час здійснення судового розгляду, яка набуває особливого та вирішального значення під час проведення судових дебатів.

Поняття «судові дебати» є похідним від поняття «дебати», чітко структурований і спеціально організований публічний обмін думками між двома сторонами з актуальної теми. Цей різновид публічної дискусії учасники дебатів спрямовують на переконання в своїй правоті третьої сторони, а не одне одного. Тому вербальні й невербальні засоби, що використовуються учасниками дебатів, мають на меті отримання певного результату - сформуванню у слухачів позитивне враження від власної позиції [5].

Судові дебати – це самостійна частина судового розгляду, в якій, шляхом полеміки між учасниками судового процесу, за допомогою судових промов, з використанням творчих здібностей і знань оратора, підводяться підсумки судового слідства, оцінюються зібрані факти, робляться висновки і заяви, формулюються думки з питань, які підлягають вирішенню судом [6].

Місцем зародження судового красномовства є Греція. Тут знайшло своє практичне застосування ораторське мистецтво в двох видах: політичне і судове. Особливо поширеним жанром ораторського мистецтва були судові промови. До суду запрошували промовців з народного середовища для пояснення яких-небудь обставин, підтвердження певних частин судової промови. Проте не всі афіняни володіли даром красномовства, і тому змушені були просити логографів (які складали за плату тексти су-

дових промов) написати судову промову для виголошення перед суддями.

Кримінальна юстиція Стародавнього Риму розвивалася власним шляхом, римляни добре усвідомлювали магічну силу слова в Сенаті, на Народних зборах і, що найголовніше, - у судових процесах. Головне місце в судових дебатах відводилося обміну судовими промовами. Зі сторони обвинувача і з сторони обвинуваченого мало бути декілька промов, як правило, по чотири, але бувало і по дванадцять нараз. Марку Тулію Ціцерону належить розробка композиції судової промови. Таким чином, у Римі були відсутні логографи, а лише обвинувач і захисник самостійно готували судові промови, прикрашали їх словесно, емоційно проголошували [7].

Основними складовими судових дебатів, як інституту, є судова промова і репліка. Судовий виступ – це хоча і суттєва, проте тільки частина судових дебатів, і судові промови, і судові дебати – далеко не одне і те ж, одне з одним не співпадають. Судові дебати, як самостійна частина судового розгляду, включають у себе дії суду щодо організації судових виступів, керівництво ними й контроль за їх здійсненням.

Закон передбачає обов'язок суду щодо встановлення черговості виступів з судовими промовами, окрім цього, суд впливає на якість судових промов, коли виконує обов'язок зупинити безпосередньо осіб, якщо вони виходять за межі справи, яка розглядається.

Слід враховувати, що у судових дебатах беруть участь також і особи, які не мають юридичної освіти (обвинувачений, потерпілий, цивільний відповідач тощо), тому головуючий повинен роз'яснити їм перед початком дебатів суть і призначення дебатів, у яких вони мають право брати участь.

Учасники судових дебатів виступають у визначеному порядку, передбаченому ч. 1 ст. 364 КПК України, - прокурор, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач, його представник, обвинувачений, його законний представник, захисник, представник юридичної особи,

щодо якої здійснюється провадження. Суд зобов'язаний дотримуватися саме такого порядку. Послідовність виступів учасників судових дебатів забезпечує змагальність сторін кримінального провадження, а також створює умови для здійснення обвинувачення і його захисником захисту від обвинувачення.

З урахуванням засад змагальності, промови прокурора, потерпілого та його представника, цивільного позивача, цивільного відповідача, обвинуваченого, захисника і представника юридичної особи мають бути підготовлені і виголошені спокійно, тактовно, з належним аналізом фактичних обставин провадження, матеріального і процесуального закону, що підлягає застосуванню, доказів, досліджених у судовому засіданні. Суд повинен стежити за додержанням норм судової етики учасниками дебатів.

Слід зазначити, що основне місце в судових дебатах належить обвинувальній та захисній промові, в яких підсумовуються дані судового розгляду, визначаються позиції стосовно повноти чи не повноти доказової бази та інші обставини.

Промова прокурора в суді - виступ представника державної влади, що обвинувачує порушників закону, вимагає їх засудження і покарання. Тому обвинувальна промова має бути переконливою не тільки для суду, але і для всіх присутніх на процесі, повинна містити в собі великий заряд виховної дії, сприяти викоріненню причин і умов, що породжують злочинність.

При всьому величезному емоційному впливові обвинувальної промови на суд, сторони та присутніх було б, однак, перебільшенням приписувати виступу прокурора у судових дебатах значення основного процесуального способу доказування обвинувачення і викриття винуватого. Факти, аналіз фактів, зв'язок фактів - ось що повинно лежати в основі промови державного обвинувача, тобто те, що робить цю промову переконливою і змушує суд прислухатися до неї.

Але факти збираються і встановлюються у ході судового слідства, де кожна із сторін в обстановці гласності, усності і безпосередності пред'являє суду докази

своєї правоти. Лише факти, отримані на судовому слідстві в результаті допитів, оглядів, оголошень, документів, можуть і повинні бути покладені в основу обвинувальної промови.

Захисна промова адвоката - це промова в судових дебатах, у якій з точки зору захисту обвинуваченого дається аналіз доказів, викладаються міркування по суті обвинувачення, кваліфікації злочину, пропозиції про міру покарання, інші питання, які мають значення для правильного вирішення справи.

Захисна промова, а саме її переконливість, базується на таких визначальних моментах: 1) «що говорити»; 2) «як говорити»; 3) «кому говорити»; 4) «хто говорить».

Зміст захисної промови визначається темою і предметом виступу, матеріалами провадження, позицією, яку зайняв захисник у ньому. Як правило, її зміст складається із двох груп основних елементів - фактів і оціночних міркувань.

Оскільки захисник проголошує свою промову після обвинувача, він повинен внести щось нове у висвітлення фактів, поновому дослідити докази та характеристику особи обвинуваченого.

Права і обов'язки вищезазначених осіб, які беруть участь у судових дебатах, чітко встановлені КПК України. Крім цього, визначена послідовність їх виступів. Кожна з цих осіб має не тільки різні інтереси, але й має у своєму розпорядженні різні функціональні можливості для використання певних засобів з метою переконання суду відносно своєї позиції.

Якщо в судовому розгляді брало участь декілька прокурорів, у судових дебатах, на їхній розсуд, має право виступити один прокурор або кожен із них обґрунтовує у промові свою позицію у певній частині обвинувачення. Отже, перше слово у судових дебатах надається прокуророві, оскільки він є обвинувальною стороною.

Якщо в судовому розгляді брало участь декілька захисників обвинуваченого, порядок виступів у судових дебатах визначається ними за взаємною згодою. У разі відсутності згоди, порядок їх виступів встановлює суд.

Також необхідно зазначити, що якщо в судовому розгляді брало участь декілька обвинувачених, захисників, представників, порядок їх виступів у судових дебатах встановлює головуєчий.

Суд не має права обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. Головуючий має право зупинити виступ учасника дебатів, якщо він після зауваження повторно вийшов за межі матеріалів справи, повторно допустив висловлювання образливого або непристойного характеру. Жодна особа, окрім головуєчого судді, не має права зупинити промову учасника чи будь-яким іншим способом обмежувати його часом. Суд у даному випадку виходить з того, щоб надати учаснику максимальну можливість для висловлення своєї позиції в рамках правового поля, тим самим зберегти принцип змагальності сторін у доведенні перед судом переконливості їхніх правових позицій [8].

Після закінчення промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками. Право останньої репліки належить підсудному (ст. 364 КПК). Прокурор має скористатися правом репліки, коли адвокат припускається перекручення зібраних доказів або обставин, що викладені у промові прокурора. У такому разі, прокурор звертає увагу суду на ці факти і наводить переконливі аргументи на підтвердження своєї думки.

Репліка, так само як і промова, не обмежена часом, але вона повинна бути стислою, без дублювання раніше викладених в обвинувальній промові тверджень.

Ініціатором полеміки в суді виступає тільки прокурор, проте він може і не скористатися своїм правом на репліку. Крім формальних підстав для репліки прокурора, важливі і фактичні підстави, серед яких, зокрема, можуть бути такі, як: перекручення захисником окремих положень обвинувальної промови прокурора, висловлення неетичних зауважень стосовно промови прокурора, його особи та органів досудового слідства; безпідставне твердження захисника про недоведеність сформульованого обвинувачення та інші підстави.

Прокурору також доцільно виступити з реплікою, якщо промова захисника переконала його у необхідності змінити кваліфі-

кацію злочину, виключити з обвинувачення окремі епізоди тощо.

Зміст репліки прокурора залежить від багатьох факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру, вміння прокурора аргументовано та коректно вести полеміку з процесуальним супротивником. Вона не має чітких структурних елементів, і її предметом є питання, яких торкався захисник у промові. Проте, щоб репліка досягла мети, прокурору необхідно: 1) виділити і дослівно процитувати ту частину промови захисника, яка, на його думку, є підставою для репліки; 2) після повторення тези захисника, дослівно викласти ті доводи, на які посилався захисник в обґрунтування своїх положень; 3) критично проаналізувати і переконливо довести суду помилковість, неетичність, неправомірність позиції захисника з обговорюваного питання; 4) у підсумку висловити пропозиції щодо відповідальності захисника в разі його навмисних неправомірних дій [9].

Якщо репліка прокурора є відповіддю на захисну промову, то репліка адвоката - не на обвинувальну промову, на яку він уже відповів у своїй захисній промові, а на репліку прокурора. Чи обов'язково захиснику скористатися реплікою, якщо з реплікою виступив обвинувач?

У цьому не завжди є необхідність, якщо прокурор не висунув заперечень щодо захисної промови, то адвокату достатньо послатись на дану обставину і заявити відмову від репліки. У репліці захисник, як правило, не повинен торкатися інших питань, не порушених у репліці прокурора; захисник може зупинитися не на всіх пунктах заперечень державному обвинувачу, а лише на основних найважливіших моментах; в окремих випадках, коли репліка прокурора дає привід для додаткової аргументації, це повинно бути зроблено коротко, щоб репліка не перетворювалася у другу захисну промову.

Зміст репліки залежить від тих питань, що порушувалися захисником у промові чи обвинувачем у репліці. Використовуючи репліку, потрібно роз'яснити причини, що спонукають до її виголошення; потім перерахувати питання, що будуть порушені в

ній, далі викладати суть даних питань і наприкінці сформулювати висновки щодо сказаного в репліці [10].

Аналізуючи фактичні обставини справи та наявні в справі докази, що підтверджують чи спростовують висунуте підзахисному обвинувачення, захисник завжди повинен пам'ятати про свій обов'язок діяти тільки на користь інтересів свого підзахисного, відстоюючи його права. Не можна визнати правильним та ефективним кроком захисника його висловлювання щодо встановлення винуватості підзахисного. Фактично це було б відмовою від підтримання захисту та переходом на сторону обвинувачення.

Захисник в будь-якому разі, повинен знайти можливість спростувати, поставити під сумнів чи хоча б пом'якшити доводи обвинувачення. І це можливо зробити, тільки послідовно та ґрунтовно піддаючи дослідженню доводи сторони обвинувачення та висувуючи свої версії перебігу подій, підкріплюючи їх доказовою базою захисту. Безумовно, захисникові необхідно орієнтуватись на предмет доказування, визначений у ст. 91 КПК.

Особливу увагу захисник може приділити таким найчастіше спірним моментам, як наявність складу злочину, винуватості обвинуваченого у вчиненні злочину, певної форми вини, мети та мотиву злочину, причинного зв'язку між діянням та наслідками тощо.

Окрему увагу треба звернути захисникові на процесуальні порушення, якщо вони були допущені під час досудового розслідування. Перш за все, на факти порушення права на захист, а також інші порушення процесуального закону, що призвели чи могли призвести до неправильного розгляду обставин та негативно впливати на вирішення кримінального провадження.

Не може захисник не торкнутись у своїй промові і питання, пов'язаного із наслідками кримінального правопорушення та, можливо, завданої ним майнової шкоди і заявленим у зв'язку з цим цивільним позовом. Якщо розмір шкоди вже був проаналізований захисником раніше, варто торкнутись цього питання, особливо, якщо підзахисний позитивно поставився до потерпілого (до-

бровільно відшкодував шкоду у повному обсязі, проявляв турботу та увагу до потерпілого тощо).

За наявності процесуальних підстав, захисник може ставити питання про відмову у задоволенні цивільного позову чи у залишенні його без розгляду. Щодо міри покарання, навіть у ситуації повного визнання вини обвинуваченим, захисник має вказати на наявні підстави для звільнення його від відповідальності, покарання чи застосування щодо нього найменш суворої міри покарання.

І, нарешті, захисна промова закінчується стислим підведенням підсумків уже викладеного, а точніше, лаконічним формулюванням остаточної правової позиції захисту. Звичайно, трапляються випадки, коли може йти мова як про позицію повного виправдання, так і міркування щодо перекваліфікації дій підзахисного, існування пом'якшуючих покарання обставин. Це так звана альтернатива в промові захисника. Виходячи із спостережень адвокатів, такої альтернативи краще уникати, бо її висловлення захисником значно знижує переконливий ефект промови. Однак, якщо наявна така ситуація, альтернативна позиція повинна бути в усякому разі лише «прихованою». Основною позицією захисту може бути лише найбільш сприятлива для підзахисного точка зору на обставини справи.

Як і дебати, репліка не обмежена часом, але обмежена обставинами справи і вже дослідженими доказами. Якщо учасник судових дебатів у репліці повторно виходить за ці межі, після зробленого стосовного цього факту зауваження головуючим, його промова може бути зупинена. Головуючий також має право зупинити виступ, якщо він повторно зробив зауваження учаснику дебатів, який допустив висловлювання образливого або непристойного характеру на адресу окремих осіб, розголошує інтимні сторони життя тощо, і надати слово іншому учаснику дебатів.

Законом не передбачено можливості відновлення судового розгляду після проголошення реплік, якщо в них були зазначені обставини, що мають значення для законного і обґрунтованого вирішення справи.

Проте, заборони щодо цього також немає, суд не зобов'язаний відновлювати судові дебати, але може відновити судовий розгляд з приводу нових обставин і перейти до судових дебатів тільки щодо цих обставин. Таке право суд має навіть після останнього слова обвинуваченого.

Останнє слово у судових дебатах надається обвинуваченому. Ненадання обвинуваченому права на участь у судових дебатах є порушенням його прав. Проте, коли судом прийнято рішення про видалення обвинуваченого із залу суду за порушення порядку судового засідання на увесь час розгляду справи, слово у судових дебатах йому не надається і ніяких негативних наслідків такі дії суду за собою не тягнуть. Неприпустимим є надання обвинуваченому можливості для одночасного виступу в судових дебатах і виголошення останнього слова, навіть якщо інших учасників судових дебатів немає. Судові дебати і останнє слово обвинуваченого є окремими самостійними частинами судового розгляду, де обвинувачений має різні процесуальні права.

Захисник або обвинувачений, у разі відсутності захисника, після виступів представників обвинувачення, можуть заявити суду клопотання про перерву в судових дебатах для врахування у своєму наступному виступі доводів обвинувачення. Таке клопотання підлягає задоволенню головоючим [11].

Висновк

Таким чином, розглянувши та проаналізувавши основні теоретичні положення проведення судових дебатів під час здійснення судового розгляду, можна констатувати: як самостійна частина судового розгляду, судові дебати мають важливе та вирішальне значення для винесення законного, обґрунтованого, справедливого та неупередженого рішення.

Література

1. Загурський О.Б. Судові дебати – важлива та необхідна стадія судового розгляду (Збірник наукових статей викладачів юридичного факультету). – Випуск 8. – Івано-Франківськ, 2002. – 210 с.; Загурський О.Б. Судові дебати в кримінальному процесі:

правові та психологічні проблеми: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.09 / Юридичний інститут Прикарпатського університету ім. Василя Стефаника МОН України. – Київ, 2003. – 18 с.

2. Судові дебати. Кримінальне процесуальне право України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://pidruchniki.com>

3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua>.

4. Загальна декларація прав людини / Офіційний вісник України. – 2008. – № 93.

5. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Дебати. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org>

6. Ивакина Н.Н. Основы судебного красноречия (риторика для юристов): учебное пособие. – М.: Юристъ, 2001. – 384 с.

7. Омельченко О.А. Всеобщая история государства и права: в 2 т. – М., 1998. – т.2. – 306 с.

8. Ножин Е.А. Основы судебного ораторского искусства. – М.: Знание, 1973. – 352 с.

9. Репліка прокурора. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://textbooks.net.ua>

10. Кацавець Р. Репліка в захисній промові / Теорія і практика інтелектуальної власності. – № 5, 2012. – С. 111 – 114.

11. Судові промови державного обвинувача та адвоката-захисника у кримінальному судочинстві України. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://pidruchniki.com>

In the article on the basis of theoretical foundations reveal various aspects of conducting court debates to an independent part of the procedure of consideration during the conduct of criminal proceedings. Definition of court debates, general description of the provisions of conducting court debates, and analyzed the main legal and psychological platforms of the debate in criminal proceedings. The procedural procedure for conducting court debates during the conduct of judicial proceedings in criminal proceedings is investigated.

According to Art. 21 of the Constitution of Ukraine, all people are free and equal in their dignity and rights. Human rights and free-

АНОТАЦІЯ

У статті на підставі теоретичних основ розкриваються різні аспекти проведення судових дебатів як самостійної частини процедури судового розгляду під час здійснення кримінального провадження. Надано визначення судових дебатів, загальну характеристику положень їх проведення, проаналізовано основні правові та психологічні платформи дебатів у кримінальному провадженні. Досліджений процесуальний порядок проведення судових дебатів під час здійснення судового розгляду у кримінальному провадженні.

Ключові слова: захист, судові дебати, правова платформа, психологічна платформа, судовий розгляд, кримінальне провадження.

doms are inalienable and inviolable. According to the provisions of Art. 27 of the Constitution of Ukraine stipulates that everyone has the right to protect their lives and health, life and health of other people from unlawful encroachments. Provisions of Art. 55 of the Constitution of Ukraine established that everyone has the right, by any means not prohibited by law, to protect their rights and freedoms from violations and unlawful encroachments. Also, the norms of Art. 129 of the Constitution of Ukraine state that the basic principles of the proceedings include, in particular, the legality, equality of all participants in the litigation before the law and the court, ensuring the proof

of guilt, adversarial parties and the freedom to provide them with evidence of their trial and to bring to the court their convictions.

The judicial reform that takes place in Ukraine requires the improvement of the activities of not only the court, but also participants in the competitive lawsuit - the state prosecutor and counsel. The adversarial parties, as a necessary condition for the civilization of the trial, are one of the main constitutional principles of legal proceedings. For a successful administration of justice in criminal proceedings, a “strong” prosecution and no less “strong” defense are needed. Only under such conditions, in full, the opportunities embodied in the adversarial process, which gradually becomes the criminal process in Ukraine, are realized.

The trial consists of many parts, among which increased attention requires the conduct of litigation as a decisive part of the trial and the most important, since at this stage, participants in criminal proceedings can use practically the “last chance” to resolve issues in their favor.

Thus, the conduct of litigation during the criminal proceedings in a criminal proceeding becomes particularly urgent and forms a separate issue requiring a more in-depth study.

Key words: *defense, judicial debate, legal platform, psychological platform, court proceedings, criminal proceedings.*